

Д. М. Димчак

*Донецький національний технічний університет*ЗАКОНОДАВЧА ЗАБОРОНА ДЕМОНСТРАЦІЇ РЕЛІГІЙНОЇ СИМВОЛІКИ VS
ПОШИРЕННЯ РЕЛІГІЙНОЇ СИМВОЛІКИ У МОДІ.
ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Проаналізовано процес заборони релігійної символіки та паралельне розповсюдження релігійної символіки у моді, вплив цих процесів на формування нового типу світогляду і самосвідомості людини ХХІ ст. Досліджено особливості амбівалентного статусу релігійної символіки у сучасній моді і світському суспільстві.

Ключові слова: релігійна символіка, мода, секуляризація, демонстрація, заборона, суспільство, культура, цінності, світогляд.

Проанализирован процесс запрета религиозной символики и параллельное распространение религиозной символики в моде, влияние этих процессов на формирование нового типа мировоззрения и самосознания человека ХХІ века. Исследованы особенности амбивалентного статуса религиозной символики в современной моде и светском обществе.

Ключевые слова: религиозная символика, мода, секуляризация, демонстрация, запрет, общество, культура, ценности, мировоззрение.

The purpose of the article is to consider the secularization and fashion as factors, which form cultural context of the existence of religious symbols, in the globalization conditions. As a consequence of these processes we were done an analysis of the legislative prohibition of public demonstration of religious symbols and its existence and propagation in fashion. During the analysis it was determined that society was deprived not only the dominant of religious thinking and religious norms of conduct society, but also a sense of eternity, permanence, a sense of being absolute, by secularization. Fashion in the context of the globalization of culture becomes the catalyst of profanation and massification processes, development of individual religiosity. The influence of these factors led to emerge of a new type of worldview and identity of person, the characteristic features of which – the aspiration to unification and to the domination of modernity over traditional. Religious symbols are traditionally consider as an integral part of religious cult. Some of them even represent the ideological and symbolic personification of sacred religious faith quintessence. But they are acquired ambivalent value in a modern secularized society. On the one hand, demonstration of religious symbols and their usage in society is the subject of conflict between secular society ideological installations and traditions of different religions. But, on the other hand, religious symbols become as a public subjects with the help of fashion industry and mass media, which are make demonstration of them not only quite acceptable, but preferable. Trying to protect itself from external influence, european consciousness seeks to assimilate other traditions. But it is not able to protect their own values from desecration and indifferent attitude. Illustrative is also the fact that the legislative prohibition of the demonstration of religious symbols is primarily aimed at muslim women's traditional dress which is contrary to perceptions of europeans about freedom and dignity of women. Besides, the most common religious symbol that is used in fashion and becomes the object of endless semiosis is a christian cross, a traditional symbol to european cultural space.

Keywords: religious symbols, fashion, secularization, demonstration, prohibition, society, culture, valuables, worldview.

Сучасна світова культура існує у перехідний період історії людства, період у якому відбуваються процеси культурної трансформації, формування нового типу людської свідомості, процеси подолання національних, етнічних, світоглядних відмінностей у світовому соціокультурному просторі. У науковому дискурсі цей період отримав назву інформаційної епохи, завдяки тотальній інформатизації і глобалізації. Характерним елементом інформаційної епохи є електронна культура, яка стрімко проникає у всі сфери життя, розмиваючи межі між особистим і суспільним. Відбуваються процеси індустріалізації, стандартизації виробництва, урбанізації і секуляризації, які сприяють активному переосмисленню традиційних культурних цінностей, зміни їх сприйняття і розуміння.

Релігія, яка безсумнівно належить до традиційних культурних цінностей людства, також

знає глибоких змін в контексті описаних процесів. Релігійна символіка яка традиційно вважається невід'ємною частиною релігійного культу, а деякі символи навіть представляють собою ідейно-знакове втілення квінтесенції сакральної релігійної віри, набуває амбівалентного значення у секуляризованому суспільстві. З одного боку, її демонстрація і використання у суспільстві стає предметом конфлікту між світоглядними установками світського суспільства і релігійної традиції, а з іншого – вона перетворюється на загальнодоступний предмет індустрії моди і засобів мас-медіа, використання і демонстрація якого диктується споживацької аудиторії в якості бажаної і цілком прийнятної. Яким чином ці явища існують паралельно? У чому корені причини того, в першому випадку, релігійна символіка зазнає осуду з боку сучасного суспільства, а в другому випадку трансформується на бажану річ? Які наслідки має законодавча заборона демонстрації релігійної символіки і її використання індустрією моди?

Відповідь на ці питання можна знайти, якщо дослідити механізми формування світоглядних установок і цінностей нового суспільства, фактори впливу на свідомість сучасної людини. Зважаючи на важливу роль, яку має релігійна символіка для самосвідомості людини, її відносин із навколишнім світом, дослідження цієї парадоксальної ситуації уявляється нам вельми актуальним і перспективним. Метою статті стала спроба розглянути секуляризацію і моду як фактори формування культурно-ціннісного середовища існування релігійної символіки в контексті глобалізації. А також зробити аналіз законодавчої заборони демонстрації релігійної символіки та її існування у моді як наслідків цих процесів.

Тема паралельного існування релігійної символіки у моді в якості тренду і у світському суспільстві в якості недозволеної до демонстрації речі надто глибока, щоб повністю охопити її в межах однієї статті, багато її аспектів пов'язані із іншими соціокультурними процесами сучасності і потребують широкого ґрунтового дослідження, зокрема: особливості існування моди в інформаційній епосі; трансформація змісту релігійних символів у моді; історико-культурні передумови законодавчої заборони демонстрації релігійних символів; конфліктогенність релігійної символіки у сучасній культурі тощо.

Зважаючи на це, завданням даної статті ми бачимо проведення аналізу особливостей причинно-наслідкового зв'язку між модою і секуляризацією з одного боку і паралельним існуванням заборони на демонстрацію релігійної символіки і її поширеності у моді – з іншого.

Варто зазначити, що релігійна символіка являє собою чи не найпотужніший пласт культурної символіки загалом. Глибокі дослідження особливостей її існування, значення і функцій у соціокультурному просторі проводили М. Еліаде, В. Тернер, Є. Яковлев. На основі аналізу робіт цих авторів можна підсумувати, що релігійний символ – це знак, маючий ідейно-образну структуру і сповнений таємного сенсу, пов'язаного із зовнішньою формою знаку лише умовно, часто асоціативно. Таємний зміст релігійного символу містить у собі інформацію стосовно надприродного предмету релігійної віри, а його безпосереднє значення зрозуміле лише членам однієї групи ініційованих осіб. Релігійний символ уособлює і виражає сакральну сутність предмету релігійної віри, яка не може бути виражена ніяк інакше. Є. Яковлев зауважував, що релігійний символ «догматичний і замкнений, у його структурі немає вказівки на перспективу, відсутня можливість змін, а відповідно, і вдосконалення» [22, с.75]. Проте, багатий історичний досвід нашарування культурних традицій одна на одну, змішування і асиміляції релігійних вірувань дає нам змогу стверджувати, що релігійний символ піддається зовнішньому впливу. Він здатен існувати як виразник сакральної сутності предмету віри незмінно, тільки за умови наявності відповідної сприймаючої аудиторії, яка здатна розшифрувати і адекватно сприйняти зміст, який транслюється символом.

Не дивлячись на достатньо великий масив наукових робіт присвячених релігійній символіці і моді окремо, у різних аспектах особливостей їхнього існування, на сьогодні не існує фундаментальних робіт із спеціальними дослідженнями релігійної символіки в моді. Проте, деякі наукові розвідки присвячені суміжним проблемам. Зокрема, трансформація релігійної символіки у періодичних виданнях була розглянута І. Г. Абрамовою і С. В. Хустовою у статті «Структурна трансформація релігійних символів у сучасному громадсько-політичному журналі «Кореспондент» [1]; Основні характеристики сакральної символіки та її комунікативна роль в дискурсі постмодерну були проаналізовані у статті І. Остащука «Християнська сакральна символіка в постмодерному дискурсі» [12]; В. Б. Селевко проаналізував виникнення культурного конфлікту між традиційними нормами Ісламу і європейськими цінностями на прикладі використання жінками-мусульманками, які живуть у Європі хіджабу і чадри, у статті «Конфліктогенність мусульманського вбрання у європейському культурному просторі» [15]. Можна зазначити, що наведені статті аналізують окремі аспекти існування релігійної символіки у сучасній культурі, але не поєднують їх із модою. Мода, як соціокультурне явище сучасності, яке активно розвивається і поширює свій вплив, залучає релігійну символіку у процес створення

нових образів і стандартів. При цьому релігійна символіка зазнає особливих змін як зовнішніх, так і внутрішніх. Зважаючи на це, дослідження аналізу особливостей існування релігійної символіки в моді є необхідними.

Релігійна символіка потрапляє в індустрію моди внаслідок того, що залишається важливим атрибутом самоідентифікації людини і таким чином зберігає свою резонансну природу. Окрім того релігійні традиції неспроможні виробити адекватні сучасним темпам розвитку інформаційних технологій засоби утримання релігійної символіки в межах її аутентичної традиції та зберегти табузованість як характерну рису релігійного символу. Індустрія моди, яка прагне до утримання інтересу споживачкої аудиторії і стимуляції процесів обміну між виробництвом і масами використовує релігійну символіку для реалізації цих цілей шляхом перетворення її на тренд – «(від англ. trend - тенденція, ухил) – домінуючий напрямок у розвитку будь-чого, в громадській думці» [21]. Це досягається шляхом різного роду модифікацій, які здійснюються над візуальним і контекстуальним оформленням релігійної символіки. Таким чином досягається легітимне входження релігійного символу до загальної концепції дизайнерського задуму, у якому вона постає в якості декоративного елемента. Після закінчення формування нового модного образу починається активний процес його поширення в інформаційному просторі засобами електронної культури, віртуальними і реальними ЗМІ і рекламою, яка на нашу думку є основним інструментом управління попитом у сучасному світі. Наслідком загальнодоступності релігійної символіки у масах стає її десакралізація, яка проявляється у зникненні трепетного ставлення до релігійних символів, виникнення масових тенденцій до їх відкритої демонстрації та використання в якості аксесуарів. Описані процеси характерні для європейського соціокультурного простору.

Одночасно з цими процесами, протягом останнього десятиріччя у країнах Європейського Союзу виникла тенденція до реалізації законодавчих проєктів направлених на заборону демонстрації будь-якої релігійної символіки у громадських місцях, а також проєктів, направлених на проголошення, або підтвердження світського характеру європейського суспільства. Можна зауважити, що таким чином проявляються наслідки впливу секуляризації на формування свідомості сучасного покоління, у якій відокремлення суспільства від релігії вважається заслугою і цінністю відкриваючою шляхи до розвитку міжкультурної комунікації. Проводячи дослідження цієї тенденції ми вдалися до методу традиційного контент-аналізу таких електронних періодичних видань як unian.net, regions.ru, euronews.com тощо, які спеціалізуються на висвітленні останніх новин. Метод контент-аналізу орієнтований на проведення об'єктивного дослідження, результати якого можуть бути вимірюваними і перевіреними. За допомогою контент-аналізу можна визначити ступінь відповідності повідомлення намірам його автора, вивчити зв'язки між характеристиками повідомлення і установками аудиторії, а також її реальною і комунікативною поведінкою.

За результатами аналізу можна стверджувати, що тема законодавчої заборони демонстрації і використання релігійної символіки в громадських місцях є дуже резонансною. Для підтвердження наявності тенденцій до заборони демонстрації релігійної символіки можна навести декілька прикладів. Так, у лютому 2004 року парламент Франції прийняв законопроект, згідно якому забороняється відкрита демонстрація релігійної символіки і одягу у держустановах і державних закладах освіти, до яких зараховувались мусульманські хустини, іудейські кіпи, християнські хрести великого розміру, сикхистські тюрбани тощо [15]. Продовжуючи традицію секуляризації 11 квітня 2011 року набув чинності новий закон Франції, який забороняє ховати обличчя у громадських місцях. Забороненими є нікаб і паранджа [18]. Слідом за Францією подібний законодавчий проєкт було реалізовано у Бельгії – 28 квітня 2011 року набув чинності закон, який забороняє носіння будь-якого одягу, який закриває більшу частину обличчя. Закон забороняє носіння мусульманської паранджі, чадри і нікабу [3]. У червні 2010 року іспанський сенат спеціальною резолюцією закликав владу заборонити носіння в громадських місцях одягу чи аксесуарів, що повністю приховують обличчя, пославшись на те, що більшість іспанського суспільства вважає паранджу «дискримінуючою, такою що завдає шкоди і суперечить гідності жінки і реальній та ефективній рівності між чоловіками і жінками» [11]. Солідарну позицію проголосив Нідерландський уряд та цілий ряд інших країн, включаючи Великобританію, Данію, Швейцарію і Італію [13].

Варто зауважити, що у 2009 в результаті голосного процесу Європейський Суд у справах людини ухвалив постанову, яка зобов'язала Італію прибрати християнські розп'яття з загальноосвітніх шкіл засновуючись на тому, що це може не подобатися дітям, які належать до інших релігійних традицій. Італійський уряд виступив із категоричною незгодою цьому рішенню і християнська символіка залишилась на місці [8]. У Великій Британії у березні 2012 року виник судовий прецедент з приводу урядової заборони на демонстрацію християнського хреста, як релігійної символіки. Справу наразі розглядає Європейський Суд у справах

людини [7]. Також в якості прикладу можна навести закон Швейцарії, який набув сили після проведення референдуму 29 листопада 2009 року. Закон забороняє будівництво мінаретів на території держави, для запобігання ісламізації країни. Мінарети були розглянуті в якості релігійно-політичних символів [6].

Можна підсумувати, що законодавчі ініціативи заборони демонстрації релігійної символіки у сучасному європейському соціокультурному просторі набувають все більшої популярності. Окрім того, очевидним є те, що у першу чергу вони вплинули на мусульманську релігійну спільноту, яка проживає у Європі.

Паралельно із політичними тенденціями до впровадження законодавчих заборон демонстрації релігійної символіки у громадських місцях ми можемо спостерігати активне проникнення релігійної символіки в індустрію моди. Для аналізу динаміки репрезентації релігійної символіки у моді і визначення рівня її популярності у ній ми звернулися до безмежного віртуального інформаційного простору – мережі Інтернет. Для дослідження були обрані пошукові системи, орієнтовані на різні мовні контенти – Google та Scholar google – міжнародні пошукові системи, Yandex – російська пошукова система, Meta – українська пошукова система, Bing – американська пошукова система. Пошукові запити за темою «релігійна символіка у моді» здійснювалися на мові відповідній до пошукової системи. Велика кількість результатів (сумарно більш ніж 68 мільйонів) свідчить про популярність теми використання релігійної символіки у моді. Представлена інформація головним чином орієнтована на сучасну споживачку аудиторію (це характерно для усіх мовних контентів) – візуальне і текстове наповнення веб-сторінок орієнтує користувача на придбання новостворених продуктів індустрії моди у яких релігійна символіка постає в якості декоративного елемента, головною функцією якого є естетична. Таким чином релігійна символіка репрезентується в якості споживчого товару.

В меншій кількості представлена інформація про релігійну символіку як об'єкт конфліктів між індивідами і державними структурами, між різними конфесіями. З цієї точки зору релігійна символіка репрезентована як резонансний предмет конфлікту. Scholar google пропонує контент у якому мода, релігія і символіка репрезентовані як предмети наукового аналізу, хоча наукових робіт з дослідження «релігійної символіки у моді» не знайдено. На основі аналізу візуальної і текстової інформації більш ніж 350 веб-сторінок можна впевнено стверджувати, що найпопулярнішим релігійним символом у моді є хрест, символ, який має глибинні сакральні коріння у дохристиянських віруваннях, але у сучасному соціокультурному просторі сприймається як виключно християнський релігійний символ. Популярними символами інших релігійних традицій, які стали декоративними елементами дизайну у моді інформаційної епохи є буддійське Колесо Дхарми (Дхармачакра), індуїстська пранава (графічне зображення звуку Ом (АУМ)) та іудейська зірка Давида (Маген Давид). Будучи використаними у моді таким чином ці релігійні символи позбавляються аутентичного сакрального змістовного навантаження, тобто відбувається процес їх десакралізації. Контекст репрезентації релігійної символіки у моді далекий від традиційного – він може бути еротичним, гумористичним, політичним тощо. Релігійна символіка подається як аксесуар, прикраса, модна річ придбання і демонстрація якої допоможе актуалізувати статус індивіда у суспільстві. Легальна демонстрація релігійної символіки у суспільстві раніше автоматично передбачала наявність у суб'єкта особливого статусу, особливого знання яке дозволяє йому таку поведінку. Індивід повинен був заслужити таке право, інакше суспільство не тільки суворо засуджувало його, але навіть проголошувало небезпечним. У сучасній культурі, демонстрація релігійної символіки як елемента одягу, або аксесуара у суспільстві поширюється і легалізується модою.

Подібна ситуація є наслідком того, що у сучасному соціокультурному просторі відбуваються процеси формування якісно іншого типу свідомості і світосприйняття особистості. Можна припустити, що одним з головних факторів зміни світогляду, ціннісних установок і способу суспільної поведінки сучасного індивіда є секуляризація. В результаті секуляризації суспільство виявляється не безрелігійним, але таким, функціонування якого вже майже не залежить від релігії. За висловом Х. Кокса «Секуляризація – це звільнення людини від опіки релігійних і метафізичних систем, зміна його інтересів: він відвертається від інших світів і звертається до цього світу» [10, с.33]. Таким чином, секуляризація сприяє процесам глобалізації, допомагаючи знеціненню значення відмінностей у релігійних віруваннях в процесі міжкультурного діалогу. Наслідками впливу секуляризації в комплексі із масовізацією, урбанізацією є тотальна уніфікація моделі світосприйняття суб'єктів сучасного суспільства, виникнення глибоких трансформацій їх свідомості, які призводять, наприклад, до ескапізму. Секуляризація виступає важливим фактором формування нового типу самосвідомості сучасного індивіда, у якому релігії відводиться суто особисте місце, що призводить до поширення явища індивідуальної та позаконфесійної релігійності. Ю. Рижов стверджує, що виникнення подібного типу релігійності «призводить до

поступового зниження значущості традиційних релігійних інститутів, і, разом з тим, до появи нових, екстравагантних культів, які добре поєднуються з гедонізмом і матеріалізмом сучасної культури» [14].

На нашу думку, мода як особливе явище сучасної культури набула широкого розмаху і отримала набір таких характерних рис як мінливість, масовість, тимчасовість багато в чому завдяки секуляризації. Секуляризація, разом із домінантою релігійного мислення і релігійних норм поведінки позбавила суспільство відчуття вічності, непокитності, відчуття існування абсолютного. Мода в контексті глобалізації культури виступає своєрідним каталізатором подібних процесів. Вона стала об'єктом пильної уваги з боку філософів, соціологів, психологів ще у XIX сторіччі. Особливості існування, функції і роль моди у соціокультурному просторі XX – XXI сторіч досліджували Р. Барт, Г. Блумер, Ж. Бодрійяр та інші. Можна стверджувати, що у новому тисячоріччі мода перетворилася на всеохоплюючу індустрію, вона виступає одним з найвпливовіших засобів контролю над суспільними настроями і поведінкою. Проникнувши у всі сфери життєдіяльності індивіда за допомогою мас-медіа, реклами, засобів комунікації електронної культури мода знімає питання про справжність вибору, і пропонує людині готові, вже «схвалені» суспільством варіанти, стандартні зразки поведінки, яким можна бездумно слідувати. Мода постає в якості культурної цінності, яка визначає характер життєдіяльності суб'єкта в плані його взаємодії з предметним світом, з соціальним середовищем і з самим собою. Мода як цінність – являє собою вже не просто ті або інші актуальні тенденції, поради щодо зовнішнього вигляду і способу поведінки, але свідомо сконструйований образ, стиль життя, особливий життєвий стандарт, що вимагає неухильного виконання. Мода інформаційної епохи не тільки стає чинником, що дає ціннісно-утворюючі параметри суспільству і ціннісні орієнтації культурі, а також сама виступає в якості культурної цінності. Мода еволюціонує у систему з елементами самоорганізації, набуває інтернаціонального характеру – дає можливість будь-якій людині в будь-який час і в будь-якому місці земної кулі приєднатися до єдиного модного простору. Багато в чому цьому сприяє розвиток науково-технічного прогресу в галузі комунікативних та інформаційних технологій, який зробив можливим виникнення віртуального простору. Внаслідок цього сучасна людина, яка має можливість користуватися елементами електронної культури свідомо існує в реальному і віртуальному світах одночасно.

На основі проведеного аналізу фактів заборони демонстрації релігійної символіки у громадських місцях і динаміки поширення релігійної символіки як декоративного елемента у моді, можна зробити висновок, що у сучасному європейському соціокультурному просторі виникає парадоксальна модель амбівалентного відношення до релігійної символіки різних традицій. З одного боку, прагнучи до повної секуляризації культури, становлення світського суспільства, реалізуються тенденції заборони демонстрації релігійної символіки у громадських місцях впливаючи на соціум «зверху» - за допомогою введення відповідних законопроектів, а з іншого боку – релігійна символіка поширюється і стає загальнодоступною засобами моди, яка вимагає від індивіда її відкритої демонстрації. Намагаючись захистити себе від зовнішнього впливу європейська модель свідомості прагне асимілювати інші традиції, проте не здатна захистити власну (традиційна християнську) від десакралізації і індиферентного ставлення. Показовим, також, є той факт, що законодавчі заборони демонстрації релігійної символіки головним чином спрямовані на мусульманське традиційне жіноче вбрання, яке суперечить уявленням європейців про свободу і гідність жінки, а найпоширенішим релігійним символом, який використовується в моді і стає об'єктом безкінечного семіозису є християнський хрест, символ традиційний для європейського культурного простору.

Бібліографічні посилання:

1. **Абрамова І. Г.** Структурна трансформація релігійних символів у сучасному громадсько-політичному журналі «Корреспондент» [Електронний ресурс] / І. Г. Абрамова, В. С. Хустова. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_sk/2010_1/files/SC110_12.pdf
2. Бельгія вслед за Францией говорит: «Гюльчатай, открой личико!» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://ru.euronews.com/2011/07/23/belgium-bans-the-burqa>
3. Жители Швейцарии поддержали запрет на строительство минаретов. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.unian.net/news/349388-jiteli-shveysarii-podderjali-zapret-na-stroitelstvo-minaretov.html>
4. Информационно-тематический листок - свобода религии. Дела Европейского Суда по делам человека. [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/8AE5B272-B402-4BEE-8E44_1E66CF1C4421/0/FICHES_Libert%C3%A9_

religion_RUS.pdf

5. Италия предлагает провести референдум по вопросу о распятиях в школе [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://regions.ru/news/2300871/>
6. **Кокс Х.** Мирской град: Секуляризация и урбанизация в теологическом аспекте / Пер. с англ. О. Боровой и К. Туровской. Под общей ред. и с примеч. О.Боровой. Послесл. С. Лёзова. — М.: Восточная литература, 1995. — 263 с.
7. Ограничения на религиозную одежду и символику в европейских странах [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.hrw.org/ru/news/2010/12/21-0>
8. **Осташук І.** Християнська сакральна символіка в постмодерному дискурсі [Електронний ресурс] / І. Осташук – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpu/filos_psihol/2011_15/16.pdf
9. Правительство Нидерландов одобрило запрет на ношение паранджи [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.rosbalt.ru/main/2012/01/28/938724.html>
10. **Рыжов Ю.В.** Ignoto Deo: Новая религиозность в культуре и искусстве.[Електронний ресурс] / Ю. Рыжов – Режим доступу: http://www.binetti.ru/studia/ryzhov_11_2.shtml
11. **Селевко В. Б.** Конфліктогенність мусульманського вбрання у європейському культурному просторі [Електронний ресурс] / В. Б. Селевко. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Kis/2011_1/23.pdf
12. Франция: хиджабу – да, бурке – нет [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://rus.ruvr.ru/2011/04/14/48928932.html>
13. Энциклопедия социологии [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/socio/4284/%D0%A2%D0%A0%D0%95%D0%9D%D0%94>
14. **Яковлев Е.** Искусство и мировые религии / Е. Яковлев. – М. : Высшая школа, 1977. – 224 с.

УДК: 165.423:17.021

М. І. Кругляк*Київський національний економічний університет ім. В.Гетьмана*

ЦІННІСНА НАВАНТАЖЕНІСТЬ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ ЯК ЕТИЧНА ПРОБЛЕМА.

Сучасне розуміння одного з ключових ідеалів класичної науки – ціннісної нейтральності – дозволяє по-новому підійти до етичних питань, пов'язаних з неупередженістю дослідників та автономією науки. На зміну класичному ідеалу ціннісної нейтральності приходять необхідність рефлексії над ціннісними настановами, які неминуче присутні в дослідженні. У відношеннях науки і суспільства стає необхідним пошук оптимального балансу між автономією науки і її залежністю від інших суспільних інституцій

Ключові слова: ціннісна навантаженість досліджень, об'єктивність, автономія науки.

Современное понимание одного из ключевых идеалов классической науки – ценностной нейтральности – позволяет по-новому подойти к этическим вопросам, которые связаны с непредвзятостью исследователей и автономией науки. На смену классическому идеалу ценностной нейтральности приходит необходимость рефлексии над ценностными установками которые непременно присутствуют в исследовании. В отношениях науки и общества необходим, поиск оптимального баланса между автономией науки и ее зависимостью от других социальных институтов.

Ключевые слова: Ценностная нагруженность исследований, объективность, автономия науки.

Contemporary approach to the value neutrality as one of the main ideals of classical science deals with ethical problems of unbiased research and the autonomy of science in a new way. In the science of classical period there was a principle which demands the elimination of all value-laden statement from scientific inquiries. The goal of this principle was to obtain quite objective knowledge. But classical ideals of objectivity and neutrality were reinterpreted in the contemporary philosophy of science. It became evident that in scientific researches the social context is inevitably present. Not only viewpoint of a particular scientist, but viewpoint of all scientific community is value-laden. But neutrality remains among the important moral requirements to scientists, because science has to be an important means to achieve unbiased approach to controversial problems. The objectivity continues to be one of the main